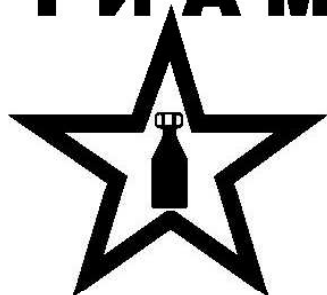

Dynamo-Sovellusprojekti

Projektiraportti

Tero Hätinén
Joni Purojärvi
Antti Pyykkönen

D Y N A M O

Versio 0.4
Julkinen
13.12.2007

Jyväskylän yliopisto
Tietotekniikan laitos
Jyväskylä

Hyväksyjä	Päivämäärä	Allekirjoitus	Nimenselvennys
Projektipäällikkö	__.__.2007		
Tilaaja	__.__.2007		
Ohjaaja	__.__.2007		

Tietoa dokumentista

Tekijät:

• Tero Häätinen (TH)	tejuhati@cc.jyu.fi	050-3528817
• Joni Purojärvi (JP)	jopuroja@cc.jyu.fi	040-5271885
• Antti Pyykkönen (AP)	anpyykko@cc.jyu.fi	050-5376727

Dokumentin nimi: Dynamo-projekti, Projektiraportti

Sivumäärä: 37

Tiedosto: projektiraportti04.tex

Tiivistelmä: Dynamo-projektissa jatkokehitettiin Teknillisessä korkeakoulussa kehitettyä Dynamics-ohjelmistoa vastaamaan Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitoksen LaiLa-projektin tarpeita. Projektiraportissa kuvataan projektin läpivientiä käsitellen mm. taustaa, tavoitteita, resursseja, käytänteitä, tehtäviä, työnjakoa, aikataulua ja riskejä sekä analysoidaan niiden toteutumista verrattuna suunnitelmiin.

Avainsanat: Aikataulu, Dynamics, kokemukset, käytänteet, LaiLa-projekti, Mobile IP, oppiminen, resurssit, riskit, sovellusprojekti, tehtävät, tulokset, työmäärät.

Muutoshistoria

Versio	Päivämäärä	Muutokset	Tekijät
0.1	27.11.2007	Laadittu luvut 1–6 ja luku 9 projektisuunnitelman pohjalta.	AP
0.2	5.12.2007	Laadittu luku 8 projektisuunnitelman pohjalta, lisätty kaikkien lukujen johdantokappaleisiin olennaisimmat erot suunnitellun ja toteutuman välillä, korjattu kirjoitus- ja muotoiluvirheitä vastaavan ohjaajan ohjeiden mukaisesti, lisätty maininnat sovellusraportista ja Doxygen-raportista sekä testaussuunnitelmasta ja -raportista, tarkennettu projektin toteuttamien toimintojen kuvausta ja lisätty tavutusohjeita.	AP
0.3	11.12.2007	Täydennetty avainsanalistaa, lisätty tavutusohjeita ja sivunvaihtoja, korjattu kirjoitusasua sekä lisätty huomioita suunnitelmien ja toteutumien välillä.	AP
0.4	13.12.2007	Lisätty lukujen 7 ja 10 runko, lisätty yhteenveto, täydennetty lukua 8, Täydennetty avainsanalistaa, korjailtu tavutusohjeita ja sivunvaihtoja, korjattu kirjoitusasua sekä lisätty huomioita suunnitelmien ja toteutumien välillä.	AP

Tietoa projektista

Dynamics on Teknillisen korkeakoulun kehittämä sovellus Mobile IPv4 -verkkoon. Se mahdollistaa liikkuvien päätelaitteiden liikkumisen verkosta toiseen katkaismatta yhteyttä, sekä huolehtii pakettien välittämisestä verkosta toiseen. Dynamo-projekti jatkokehitti Dynamics-sovellusta vastaamaan paremmin tietotekniikan laitoksen ja LaiLa-projektin tarpeita.

Tekijät:

- Tero Häätinen (TH)   `tejuhati@cc.jyu.fi`   050-3528817
- Joni Purojärvi (JP)   `jopuroja@cc.jyu.fi`   040-5271885
- Antti Pyykkönen (AP)   `anpyykko@cc.jyu.fi`   050-5376727

Tilaaaja:

- Riku Ahonen   `riahonen@jyu.fi`   040-5174014
- Olli Alanen   `opalanen@jyu.fi`   014-2604974

Ohjaajat:

- Juha Huikari   `juha.huikari@jyu.fi`   044-5329883
- Jukka-Pekka Santanen   `santanen@mit.jyu.fi`   014-2602756

Yhteystiedot:

- Sähköpostilistat: `dynamo@korppi.jyu.fi`,
                                 `dynamo_opetus@korppi.jyu.fi`
- Sähköpostiarkistot: `korppi.jyu.fi/list-archive/dynamo/`,
                                 `korppi.jyu.fi/list-archive/dynamo_opetus/`
- WWW-sivut: `http://sovellusprojektit.it.jyu.fi/dynamo/`

Sisältö

1	Johdanto	1
2	Termit	2
3	Taustaa	3
3.1	Mobile IPv4	3
3.2	Dynamics	4
3.3	DHCP	4
4	Projektin tavoitteet ja niiden toteutuminen	5
4.1	Sovellukseen jatkokehityt ominaisuudet	5
4.2	Toteutetut tulokset	6
4.3	Oppimistavoitteet	8
5	Organisaatio ja resurssit	9
5.1	Projektiorganisaatio	9
5.2	Perehdytys ja koulutus	10
5.3	Työtilat, laitteet ja ohjelmistot	10
5.4	Testausympäristö	11
5.5	Dokumentointityökalut	12
6	Käytänteet	13
6.1	Tiedotus	13
6.2	Palaverit	14
6.3	Dokumentointi	14
6.4	Versionumerointi ja versiohallinta	14
6.5	Tiedostojen nimeäminen	15
6.6	Tulosten hyväksyminen ja katselmoinnit	15
6.7	Tulosten koostaminen ja hakemistorakenne	16
7	Tehtävät, työmäärät ja työnjako	18
7.1	Vastuualueet	18
7.2	Tehtävien työmäärä ja jakautuminen	18
7.3	Ryhmän työtunnit tehtäväkokonaisuuksittain	20
7.4	Tero Hätisen työtunnit tehtäväkokonaisuuksittain	21
7.5	Joni Purojärven työtunnit tehtäväkokonaisuuksittain	22

7.6	Antti Pyykkösen työtunnit tehtäväkokonaisuuksittain	23
8	Aikataulu ja viikottaiset työmäärät	24
8.1	Prosessimalli ja inkrementtien tehtäväkokonaisuudet	24
8.2	Tehtävien aikataulut	25
8.3	Tulosten tavoitepisteet	28
8.4	Ryhmän viikottaiset työtunnit	28
8.5	Tero Hätisen työtunnit	29
8.6	Joni Purojärven työtunnit	29
8.7	Antti Pyykkösen työtunnit	29
9	Riskit ja niiden toteutuminen	30
9.1	Riskien arvioitu toteutuminen	30
9.2	Kokemattomuus projektihallinnasta	31
9.3	Uudet tekniikat	31
9.4	Sisäistettävän tiedon suuri määrä	32
9.5	Ongelmat Dynamicsin kanssa	32
9.6	Laite- ja ohjelmisto-ongelmat	32
9.7	Ongelmat testausympäristön kanssa	33
9.8	Poissaolot	33
9.9	Ryhmähengen puute	33
9.10	Ongelmat tiedotuksessa	34
9.11	Ohjauksen puute	34
10	Kokemukset ja oppiminen	35
10.1	Tero Hätinen	35
10.2	Joni Purojärvi	35
10.3	Antti Pyykkönen	35
11	Yhteenveto	36
	Lähteet	37

1 Johdanto

Dynamics on Teknillisen korkeakoulun kehittämä sovellus Mobile IPv4 -verkkoon. Se mahdollistaa liikkuvien päätelaitteiden liikkumisen verkosta toiseen katkaismatta yhteyttä, sekä huolehtii pakettien välittämisestä verkosta toiseen. Dynamo-projekti oli Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitoksen syksyn 2007 sovellusprojekti. Se määritteli ja suunnitteli sekä osin toteutti ja testasi Dynamics-sovellukseen tarvittavat muutokset, jotta se saatiin vastaamaan paremmin LaiLa-projektin tarpeita.

Projektiraportissa kuvataan projektin suunniteltua ja toteutunutta läpivientä sekä suunnitelman ja toteutuman välisiä eroja ja niiden syitä. Dokumentissa käsitellään mm. projektin tehtäviä, aikataulua, työnjakoa, resursseja, riskejä ja käytänteitä sekä jäsenten kokemuksia ja oppimista.

Vaatimusmäärittelyssä [1] esitellään jatkokehityksen vaatimuksia ja jatkokehitettävän sovelluksen toiminta ennen muutoksia sekä projektissa toteutettujen lisäysten ja muutosten jälkeen. Sovellusraportissa [6] kuvataan sovelluksen jatkokehityksen ohjelmalliset toteutusratkaisut. Yksityiskohtaisemmin muokatun sovelluksen lähdekoodi on esitelty referenssimanuaalissa [7]. Testaussuunnitelmassa [3] esitellään testitapaukset ja testausten käytänteet. Testausraportteihin [4] ja [5] on koottu testauksessa käytetty testidata ja testauksen tulokset huomioineen.

Luvussa 2 on kuvattu tärkeimmät projektiin liittyvät termit. Projektin taustoja kuvataan luvussa 3 ja tavoitteiden toteutumista luvussa 4. Projektin organisaatio ja resurssit esitellään luvussa 5. Luvussa 6 määritellään projektissa käytetyt yleiset käytänteet, mm. kokousten ja dokumentoinnin osalta. Projektiin liittyvät tehtävät, niiden työmäärät, työnjako ja aikataulut sekä niiden toteutumiset esitellään luvuissa 7 ja 8. Luvussa 9 tarkastellaan projektin arvioituja riskejä ja niiden toteutumista. Luvussa 10 projektin jäsenet kuvaavat kokemuksiaan ja omaa oppimistaan projektin kuluessa.

2 Termit

Dokumentin aihealueen termejä ovat seuraavat:

Dynamics	on Teknillisen korkeakoulun kehittämä sovellus Mobile IPv4-verkkoon.
Dynamo-verkko	on Dynamo-projektissa käytettävä verkko, jonka vaatimuksia vastaavaksi Dynamics-sovellusta muokataan.
GPL	on käytetyin vapaan lähdekoodin ohjelmien lisenssi.
LaiLa	on tietotekniikan laitoksen tutkimusprojekti, jossa tarkastellaan langattomien laajakaistapalveluiden hallintaa multiaccess-verkossa.

Dokumentissa esiintyviä teknisiä termejä ovat seuraavat:

Autentikointi	on tapahtuma, jolla kaksi osapuolta varmistavat toistensa identiteetin.
DHCP	(Dynamic Host Configuration Protocol) on verkkoprotokolla, jonka avulla jaetaan dynaamisesti IP-osoitteita verkkoon liittyville päätelaitteille.
Kotiagentti	on kotiverkossa oleva ohjelmisto, joka tunneloi kaikki mobiililaitteelle menevät paketit ja ylläpitää tietoa mobiililaitteen sijainnista.
Kotiverkko	on verkko, johon mobiilin päätelaitteen kotiosoite kuuluu.
Mobiili päätelaite	on laite, joka voi liikkua verkosta toiseen. Se voi olla esimerkiksi WLAN-yhteydellä varustettu kämmenmikro.
Mobile IPv4	on IPv4-protokollan laajennus, joka mahdollistaa liikkuvien päätelaitteiden toiminnan IPv4-verkossa.
Vierasagentti	ohjaa liikennettä kotiagentin ja mobiilin päätelaitteen välillä, sekä tarjoaa verkon palvelut päätelaitteelle.
Vierasverkko	on verkko, jossa mobiili päätelaite vierailee.

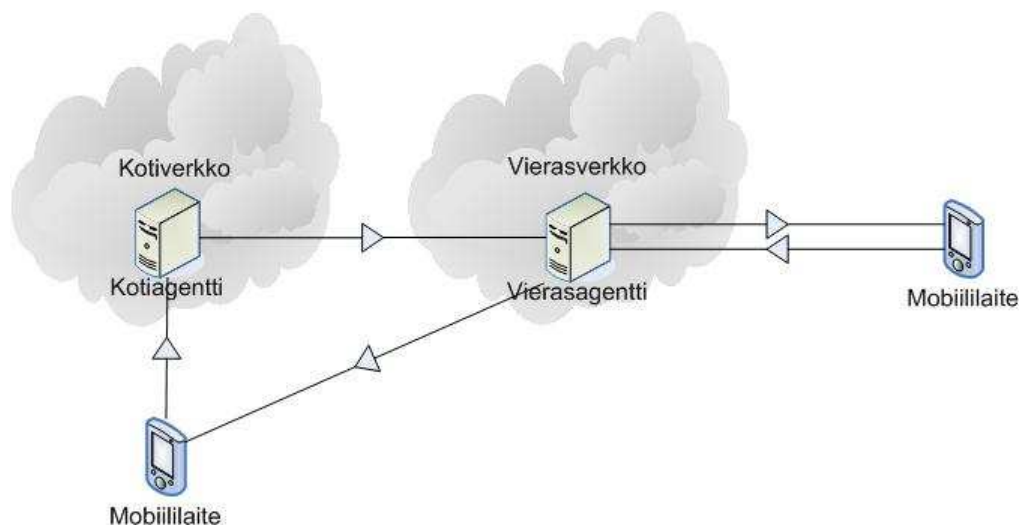
3 Taustaa

Luvussa käsitellään Dynamo-projektin taustoja Mobile IPv4 -protokollan, Dynamics-ohjelmiston ja DHCP:n osalta.

3.1 Mobile IPv4

Mobile IPv4 on IPv4-protokollan laajennus, joka mahdollistaa liikkuvien päätelaitteiden toiminnan IPv4-verkossa. Se perustuu mobiilin päätelaitteen, kotiagentin ja vierasagentin yhteistoimintaan. **Päätelaite** saa kaksi IP-osoitetta: kotiosoitteen ja vierasosoitteen.

Kotiagentti ylläpitää listaa, jonka mukaan se pystyy yhdistämään laitteen koti- ja vierasosoitteen. Päätelaitteen liikkuessa uuteen verkkoon, kotiagentti päivittää listaan **vierasagenttilta** saamansa tiedon laitteen uudesta verkosta, jonka mukaan kotiagentti jatkossa tunneloi laitteelle tulevat paketit. Päätelaite saa vierasagenttilta käyttöönsä vierasosoitteen, josta se on aina tavoitettavissa.

Kuva 3.1: Pakettien välitys Mobile IPv4 -verkossa.

3.2 Dynamics

Dynamics on Teknillisen korkeakoulun kehittämä GPL:n alainen sovellus Mobile IPv4 -verkkoon Linux-alustalle. Se mahdollistaa liikkuvien päätelaitteiden liikkumisen verkosta toiseen katkaisematta yhteyttä, sekä huolehtii pakettien välittämisestä verkosta toiseen. Dynamicsin kehitys lopetettiin alkuperäisen kehitysryhmän osalta 2000-luvun alussa.

Dynamics-sovellusta muokattiin luvussa 4.1 mainittuja tarpeita vastaavaksi. Näiden muutosten tarpeet lähtivät Jyväskylän yliopiston LaiLa-projektin tarpeista.

3.3 DHCP

DHCP (Dynamic Host Configuring Protocol) on verkkoprotokolla, jonka avulla jaetaan dynaamisesti IP-osoitteita verkkoon liittyville laitteille. DHCP toimii asiakaspalvelin -periaatteella. Verkkoon liittyvä laite pyytää käynnistyksen yhteydessä DHCP-palvelimelta IP-osoitteen. Palvelin myöntää laitteelle osoitteen osoiteavaruudesta ennalta määräytyksi ajaksi. Tarvittaessa palvelin voi jakaa laitteelle muitakin asetuksia, kuten esimerkiksi oletusyhdyskäytävän ja nimipalvelimen osoitteen.

4 Projektin tavoitteet ja niiden toteutuminen

Luvussa käsitellään projektin tavoitteita ja toteutettuja tuloksia. Tärkeimmät tilaajan esittämät jatkokehitystavoitteet saatiin toteutettua projektin aikana. Dynamic-
sin monimutkaisen rakenteen vuoksi säikeistykseen toteutuksesta jouduttiin luopu-
maan, mutta sovellusta voidaan käyttää myös ilman säikeistystä. Minimivaatimus-
ten lisäksi ryhmä toteutti virtuaalisesta vierasagentista määrittelyn ja suunnittelun
sekä yksinkertaisen prototyypin. Ryhmän jäsenet saavuttivat myös asettamansa op-
pimistavoitteet.

4.1 Sovellukseen jatkokehitetyt ominaisuudet

Tilaaaja esitti Dynamicsin jatkokehitykselle useampia tavoitteita, joista olennaisim-
mat toteutettiin projektissa. Projektin vaatimuksia ja niiden toteutumista käsitellään
tarkemmin vaatimusmäärittelyssä [1]. Dynamics-sovelluksen jatkokehitys toteutet-
tiin C-kielellä Linux-alustalla. Toteutuksessa hyödynnettiin valmista avoimen läh-
dekoodin alaista UDHCPC-asiakasohjelmaa.

Tilaaaja esitti toteutettavaksi seuraavat muutokset sovellukseen:

- DHCP:lle piti lisätä tuki. Dynamicsin aiemmassa versiossa kotiagentti antoi staattisen IP-kotiosoitteen päätelaitteelle. Dynaamisessa toteutuksessa kotiagentti pyytää uuden osoitteen DHCP-palvelimelta, kun uusi mobiili päätelaitte ilmestyy verkkoon.
- "Virtuaalinen vierasagentti" on testaukseen tarkoitettu työkalu, joka generoi liikennettä Mobile IP -verkkoon. Virtuaalisen vierasagentin avulla voidaan testata kotiagentin kuormitusta.
- Kotiagentin kahdentamisella voidaan nostaa sovelluksen virheensietokykyä ajamalla aktiivisen prosessin rinnalla toista prosessia, joka tarkkailee aktiivisen prosessin tilaa. Jos aktiivisena ollut prosessi ei vastaa tietyn aikamääreen sisällä kutsuun, passiivisena ollut prosessi aktivoituu ja lataa edellisen prosessin tilatiedot.

Näistä kahteen ensimmäiseen aiheeseen tehtiin määrittely ja suunnittelu. Ensimmäinen aihe toteutettiin säikeistystä lukuunottamatta. Dynamicsin monimutkaisen

rakenteen vuoksi säikeistys sovittiin tilaajan kanssa siirrettäväksi projektin jälkeiseen jatkokehitykseen. Ryhmän toteuttama virtuaalisen vierasagentin prototyyppi generoi liittymis- ja eroamispyyntöjä kotiagentille asetustiedostossa määriteltyjen parametrien mukaisesti. Kolmatta aihetta ei ehditty toteuttaa projektin aikana, kuten tilaajan kanssa ennakoitiin jo projektin alussa.

Sovelluksen käyttökelpoisuuden kannalta säikeistykseen toteuttaminen olisi yksi tärkeimmistä kehityskohteista. Muita ideoita mahdolliselle jatkokehitykselle on koottu sovellusraporttiin [6].

4.2 Toteutetut tulokset

Kaikki projektin aikana laaditut tulokset tallennettiin CD-levyille, jotka toimitettiin ryhmän jäsenille, projektikansioon, tilaajalle, tietotekniikan laitokselle sekä tekniselle ohjaajalle.

Varsinaista sovellussuunnitelmaa ei toteutettu alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen, koska jatkokehitystyön aikana huomattiin, että suunnitelmat muuttuivat lähes jatkuvasti toteutusvaiheessa. Sovellukseen tehdyt muutokset on kirjattu muutoksetraporttiin.

Projektin aikana todettiin tarvetta erilliselle testaussuunnitelmalle sekä testaustulokset ja käytetyn testausdatan esitteleville testausraporteille. Projektin loppupuolella ryhmä tutustui Doxygen-nimiseen lähdekoodin dokumentointityökaluun, jonka avulla tuotettiin funktioiden kuvaukset muokatun sovelluksen lähdekoodista.

Projektin aikana laadittiin seuraavat dokumentit:

Projektisuunnitelma	kuvaava projektin suunniteltua läpivientä, kuvaten mm. käytänteitä, aikataulua, työnjakoa, resursseja, riskejä ja tehtäviä.
Vaativuusmäärittely	sisältää toteutettavan sovelluksen jatkokehityksen tavoitteet, toiminnalliset ja tekniset vaatimukset, rajoitteet sekä vaatimusten tilan projektin päättyessä.
Lähdekoodi	sisältää ohjelmalistaukset kommentteineen.

Muutosraportti	kuvaa projektin aikana lähdekoodiin tehdyt muutokset. Muutosraportti kirjoitettiin englanniksi raakatekstimuodossa.
Testaussuunnitelma	kuvaa projektin aikana suoritettujen testausten testausympäristöt ja testitapaukset.
Testausraportit	kuvaavat testaustulokset ja käytetyn testausdatan.
Referenssimanuaali	on Doxygen-dokumentointityökalulla generoitu dokumentti lähdekoodista.
Sovellusraportti	kuvaa jatkokehitetyn sovelluksen rakenteen yleisesti ja siihen jatkokehityksen yhteydessä toteutettujen toimintojen toteutusratkaisut.
Projektiraportti	kuvaa projektin läpiviennin ja sille asetettujen tavoitteiden toteutumisen sekä analysoi toteutuman ja suunnitelman eroja ja mahdollisia syitä.

Lisäksi ryhmä laati seuraavat projektinhallintaan liittyvät dokumentit:

Ajankäyttöraportit	sisältävät ryhmän jäsenten kirjaamat vaihe- ja tehtäväkohtaiset työtunnit.
Esittelymateriaali	sisältää väli- ja loppuesittelyjä varten valmistellut materiaalit ja raportit.
Palaverien dokumentit	sisältävät palaverien esityslistat ja pöytäkirjat, lähdekoodin katselmointien pöytäkirjat sekä projektin tilan katsaukset.
Itsearviointit	sisältävät ryhmän jäsenten arviointit projektin tavoitteiden toteutumisesta, omasta panoksesta ja oppimisesta.
Sähköpostit	sisältävät kaikki projektin sähköpostilistoilla käydyt keskustelut tallennettuina HTML-muotoisiin arkistoihin.

4.3 Oppimistavoitteet

Sovellusprojektin aikana ryhmän jäsenten tavoitteena oli oppia todellisen ohjelmistoprojektin läpiviemistä ryhmässä, sekä suunnittelemaan ja hallitsemaan aikataulua ja työmäärän arviointia. Projektipäällikön lisäksi myös muut ryhmän jäsenet osallistuivat projektin hallintaan. Ryhmän jäsenet tekivät yhdessä mm. projektin aikataulusuunnitelmia, työmäärien arviointia ja raportteja. Näin ollen kaikki saivat projekteihin liittyvää arvokasta kokemusta.

Projektiorganisaation sisäisen kommunikoinnin tärkeys korostui projektin aikana. Vaikka projektipäälliköllä oli pääasiallinen vastuu tiedotuksesta, muutkin ryhmän jäsenet osallistuivat aktiivisesti tiedotukseen.

Projektiin liittyneiden väliesittelyjen ja loppuesittelyn myötä jäsenet oppivat esitteilyiden laatimista ja esityksen pitämistä. Ennen projektia ryhmän jäsenillä ei ollut kovin vankkaa kokemusta kokouskäytännöistä. Viikottaisissa palaverissa jäsenet oppivat myös kokoustekniikkaa sekä esityslistojen ja pöytäkirjojen laatimista. Kaikki ryhmän jäsenet pääsivät toimimaan vuorollaan kokouksissa puheenjohtajana ja sihteerinä.

Sovellusprojektiin kuului useiden eri dokumenttien laatimista. Ryhmän jäsenet jakoivat vastuuta eri dokumenttien tuottamisesta ja kirjoitusasun muokkaamisesta. Näin kaikki pääsivät laatimaan ja muokkaamaan dokumentteja vastaavan ohjaajan ohjeistuksen mukaisesti.

Projektissa käytettiin C-kieltä Linux-alustalla. Nämä molemmat tulivat ryhmän jäsenille melko uusina asioina. Uusista tekniikoista työläimmäksi osoittautui säikeistyksen toteuttaminen. Muita projektin aikana opittuja tekniikoita ovat Mobile IPv4, sokettiohjelmointi, ja DHCP-palvelimet.

Tärkeimpiä projektissa käytettyjä työkaluja olivat KDevelop-kehitysympäristö, Wireshark-diagnostiikkatyökalu ja L^AT_EX-ladontaohjelma. Näistä tekniikoista sokettiohjelmointi jäi hieman ennakoitua vähemmälle huomiolle, koska toteutuksessa pystyttiin hyödyntämään jo valmiita ratkaisuja.

5 Organisaatio ja resurssit

Luvussa esitellään projektioorganisaatioon kuuluneet henkilöt sekä heidän käytössä olleet laitteet, tilat ja sovellukset. Organisaatiossa tai resursseissa ei tapahtunut juurikaan muutoksia projektin aikana. Projektioorganisaation ulkopuolelta apua kysyttiin C-kielen säikeistykseen ja GPL-lisenssiin liittyen.

5.1 Projektioorganisaatio

Projektiryhmään kuului kolme tietotekniikan laitoksen opiskelijaa: Tero Hätinen, Joni Purojärvi ja Antti Pyykkönen. Pyykkönen toimi projektin päällikkönä ja Purojärvi varapäällikkönä. Ryhmän jäsenistä ainoastaan Purojärvellä oli aiempaa kokemusta projektissa käytetystä Linux-alustasta. Myös C-kieli tuli jäsenille melko uutena asiana.

Tilaaajan eli tietotekniikan laitoksen edustajina toimivat tutkijat Riku Ahonen ja Olli Alanen. Ryhmän vastaavana ohjaajana toimi Jukka-Pekka Santanen ja teknisenä ohjaajana Juha Huikari. Tekninen ohjaaja oli yhteydessä Dynamicsin alkuperäiseen kehitysryhmän yhteyshenkilöön Björn Anderssoniin hankkiessaan lisädokumenttiota Dynamicsiin liittyen.

Projektin käytössä olleiden ohjelmistojen asennuksessa työhuoneen koneisiin auttoi ATK-tukihenkilö Petteri Olkinuora. Lisäksi ryhmän jäsenet saivat koulutusta ja tukea versiohallintajärjestelmä SVN:n käyttöön Maunu Tuomaiselta. Ryhmä otti yhteyttä Tapani Tarvaiseen selvittääkseen GPL-lisenssiin liittyviä velvollisuuksia ja oikeuksia. Toteutusvaiheessa ryhmä kysyi neuvoa Vesa Lappalaiselta säikeistykseen liittyen.

Testausympäristöä pystytettäessä ryhmä sai apua tekniseltä ohjaajalta ja tilaaajan edustajilta. Tarvittavat ohjelmat testausympäristön koneisiin asennettiin tietoliikennelaboratoriossa. Lisäksi ATK-tuki järjesti testaushuoneeseen yhden yliopiston verkkoon liitetyn koneen erilleen testausverkosta.

5.2 Perehdytys ja koulutus

Projektin rinnalla jäsenet suorittivat oheiskurssin, jossa saatiin koulutusta projektin hallintaan liittyviin asioihin. Oheiskurssiin kuuluivat projektiin liittyvät luennot ja ryhmätyöt, opponoinnit sekä dokumenttien kirjoitusasun muokkaaminen. Oheiskurssin sisältöön ei tullut projektin aikana muutoksia suunniteltuun verrattuna.

Oheiskurssiin sisältyivät seuraavat luennot:

- projektin johtaminen ja hallinta,
- käytettävyys,
- tekijänoikeus,
- versiohallinta sekä
- kaksi väliesittelyä.

Luennoilla saatiin hyvää yleistä sovellusprojekteihin ja sovelluksiin liittyvää tietoa, vaikka kaikki luennoilla käydyt asiat eivät suoranaisesti liittyneet Dynamo-projektiin. Esimerkiksi käytettävyysluennot olivat mielenkiintoisia ja informatiivisia, mutta koska meidän projektin aiheena oli konsolipohjaisen sovelluksen jatkokehittäminen, ei käytettävyysluennoista ollut varsinaisesti hyötyä meidän projektia ajatellen.

Tekninen ohjaaja järjesti perehdytyksen Dynamics-sovellukseen, KDevelop-kehitysympäristöön ja testausympäristöön. Heti projektin alkuvaiheessa annettu perehdytys oli projektin etenemisen kannalta tärkeä, sillä näin ryhmän jäsenet saivat paremman kuvan jatkokehittävstä sovelluksesta ja sen toteutuksesta.

5.3 Työtilat, laitteet ja ohjelmistot

Ryhmän työskentely tapahtui suunnitelmien mukaisesti pääasiassa ryhmän työhuoneessa AgC223.4 ja viereisessä työhuoneessa AgC223.3, jossa sijaitsi testausympäristö.

Työhuoneessa ryhmällä oli käytössä neljä tietokonetta, joista yhteen oli asennettu käyttöjärjestelmäksi Windows XP ja kolmeen Linux Fedora Core 6. Linux-koneisiin oli asennettu valmiiksi KDevelop 3.4.1 -sovelluskehitysympäristö koodin tuottamiseen ja muokkaamiseen.

Sovellusprojektien avotilassa oli projektiryhmien yhteinen tulostin. Lisäksi ryhmän jäsenillä oli käyttöoikeus tietotekniikan laitoksen kopiokoneeseen. Tarvittaessa ryhmä sai varata käyttöönsä videoprojektorin, kannettavan PC:n, digitaalisanelimen ja MiniDisc-tallentimen. Näistä laitteista tärkeimpiä ryhmälle oli palavereissa ja katselmoinneissa käytetty videoprojektori ja tulostin.

Projekti hyödynsi verkkolevyä ja WWW-sivustoa projektin tiedostojen säilytyksessä. Lisäksi kaikki julkaistavaksi tarkoitetut dokumentit asetettiin saataville projektin WWW-sivuille. Verkkolevy oli hakemistossa `//iths1.it.jyu.fi/dynamo` ja sivusto osoitteessa `http://sovellusprojektit.it.jyu.fi/dynamo`.

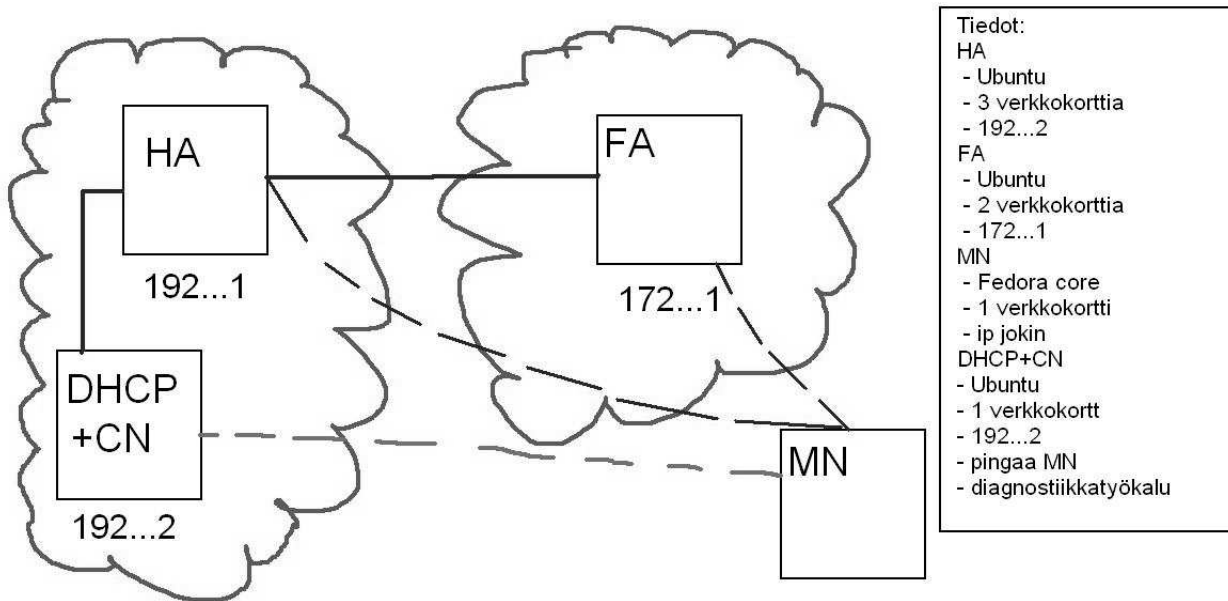
5.4 Testausympäristö

Testausympäristö pystytettiin suunnitelmien mukaisesti projektin alkuvaiheessa. Huoneessa AgC223.3 sijaitti testausympäristö, joka koostui neljästä koneesta. Kaikkiin neljään koneeseen asennettiin Linux-käyttöjärjestelmä. Lisäksi mobiilina päätelaitteena toimineeseen mikroon asennettiin Windows XP -käyttöjärjestelmä sekä kaupallinen Cisco-mobiililaitteohjelmisto.

Testausympäristön koneet muodostivat itsenäisen verkon erilleen yliopiston verkosta. Testahuoneeseen asennettiin lisäksi Internetin käyttöä varten yksi kone, joka oli yhteydessä yliopiston verkkoon, mutta erillään testiverkosta.

Testauksessa käytettiin aluksi Dynamicsin alkuperäistä versiota 0.81. Projektin edessä tätä sovellusta muokattiin projektin tarpeiden mukaan. Verkon liikennettä seurattiin Wireshark-ohjelman versiolla 0.99.4. Alkuperäisen suunnitelman lisäksi ryhmä sai myös käyttöönsä GDB-virheenjäljitysokalun testauksen avuksi.

Testausympäristön verkkotopologia on kuvattu kuvassa 5.1. Järjestelmätestausvaiheessa sovellusta testattiin myös tilaajan ympäristössä tietoliikennelaboratoriossa.

Kuva 5.1: Testausympäristön verkkotopologia.

5.5 Dokumentointityökalut

Dokumentoinnissa hyödynnettiin suunnitellun mukaisia työkaluja ja käytänteitä. Dokumentit laadittiin $\text{\LaTeX}$ -ladontaohjelmistolla Linux-koneisiin asennettua Texmaker-ohjelmaa apuna käyttäen. Muut tekstidokumentit, esimerkiksi esityslistat ja pöytäkirjat, tallennettiin teksti- ja HTML-muodossa.

Ajankäytönseurantaan ryhmällä oli käytössään tarkoitukseen räätälöity Excel-taulukko. Lisäksi Windows-mikrosta löytyi tarvittavat toimisto-ohjelmistot (Open Office ja Microsoft Office) taulukoiden käsittelyyn sekä esitysgrafiikan laatimiseen. Taulukkolaskentaohjelmaa käytettiin ajankäytön suunnitelmien ja testausraporttien taulukoiden laatimiseen sekä ajankäytön seurantaan. Esitysgrafiikkatyökaluja käytettiin projektin esittelyjen ja tilannekatsausten laatimiseen.

6 Käytänteet

Projektin läpivienti suoritettiin noudattamalla luvussa kuvattavia käytänteitä liittyen tiedotukseen, kokouskäytänteisiin, dokumentointiin, katselmointeihin ja tulosten koostamiseen. Projektin käytänteisiin ei tullut suuria muutoksia. Testaushuoneeseen asennettu yliopiston verkkoon liitetty Windows-kone helpotti ryhmän työskentelyä, sillä kone mahdollisti verkkolevyn ja Internetin käytön testaushuoneesta käsin.

6.1 Tiedotus

Tiedottaminen projektin aikana sujui suunnitelmien mukaisesti. Tiedotusvastuu projektin ja sovelluksen tilasta oli pääasiassa projektipäälliköllä. Kukin ryhmän jäsenistä huolehti omiin tehtäviinsä ja tuloksiinsa liittyvästä tiedotuksesta. Projektiin liittyvistä valinnoista, muutoksista ja niiden vaihtoehdoista keskusteltiin projektiorganisaation kesken palaverissa. Projektipäällikkö laati joka viikko tilannekatsauksen, joka esiteltiin viikkopalaverissa. Jos ko. viikolla ei järjestetty palaveria, tilannekatsaus oli nähtävissä projektin WWW-sivuilla.

Projektiryhmän sisäinen tiedotus hoidettiin pääosin suullisesti, sillä ryhmän jäsenet työskentelivät fyysisesti samassa tilassa ja tapasivat lähes päivittäin. Lisäksi ryhmän jäsenten väliseen viestintään luotiin Korppi-opintotietojärjestelmään oma ryhmä ja siihen kuuluva sähköpostilista. Kiireelliset asiat hoidettiin puhelimitse.

Tiedotusta varten luotiin kaksi sähköpostilistaa. Listalle `dynamo@korppi.jyu.fi` kuului koko projektiorganisaatio (kts. luku 5.1), sekä ryhmän jäsenet ja ohjaajat kuuluivat listalle `dynamo_opetus@korppi.jyu.fi`. Listoilla tiedotettiin yleisistä asioista, kuten tapaamisista ja palaverista. Lisäksi listojen avulla jaettiin palaverien esityslistat ja pöytäkirjat.

Sähköpostilistojen viestit arkistoituivat julkisiin arkistoihin

`http://korppi.jyu.fi/list-archive/dynamo/` ja

`http://korppi.jyu.fi/list-archive/dynamo_opetus/`.

Dokumentit ja muut valmiit tulokset tallennettiin projektin WWW-sivuille osoitteeseen

`http://sovellusprojektit.it.jyu.fi/dynamo`.

6.2 Palaverit

Palaverien käytänteissä ei tullut muutoksia suunnitelmiin nähden. Projektin alkuvaiheessa projektiorganisaatio kokoontui viikoittain, jotta projektin tavoitteet ja toteutusratkaisut pystyttiin määrittämään tarkasti. Loppuvaiheessa palavereita pidettiin harvemmin. Palaverissa käytiin läpi ajankohtaisten asioiden lisäksi edellisen projektin pöytäkirja, projektin tehtävien tilanne ja jäsenten työmäärät, kullekin osallistujalle edellisessä kokouksessa määrätyt tehtävät, seuraavat tehtävät sekä muut esille tulleet ajankohtaiset asiat.

Jäsenet toimivat vuorotellen palavereissa puheenjohtajana ja sihteerinä. Sihteeri laati muistiinpanojensa pohjalta kokouksen pöytäkirjan ja seuraavaan kokouksen esityslistan. Esityslista toimitettiin kaikille projektiorganisaation jäsenille viimeistään vuorokautta ennen palaveria. Sihteeri varmisti pöytäkirjansa paikkansapitävyyden kyseisen palaverin puheenjohtajalta, sijoitti tarkastetun pöytäkirjan projektin WWW-sivulle ja ilmoitti siitä sähköpostitse projektiorganisaatioon kuuluville.

6.3 Dokumentointi

Dokumentointi tapahtui suunnitelman mukaisesti. Projektin dokumentit laadittiin $\LaTeX$ -ladontaohjelmistolla. Dokumentit tallennettiin ja julkaistiin PDF-muodossa. Lisäksi dokumentit tallennettiin $\LaTeX$ -muodossa myöhemmän muokkaamisen mahdollistamiseksi.

Palaverien esityslistat ja pöytäkirjat tallennettiin raakatekstimuodossa sähköpostitse levittämisen helpottamiseksi. Palaverien pöytäkirjat lisättiin HTML-muodossa projektin WWW-sivuille.

Dokumentit laadittiin suomen kielellä. Koodin kommentointi ja nimeäminen tapahtui Dynamics-ohjelmiston aikaisempia käytäntöjä noudattaen englanniksi.

6.4 Versionumerointi ja versiohallinta

Dokumenttien versionumeroinnissa käytettiin juoksevaa numerointia suunnitelman mukaisesti. Ensimmäinen tarkastettavaksi toimitettu versio oli 0.1. Tarkastettavaksi

toimitettavan version numeroa lisättiin 0.1 edelliseen tarkastettuun versioon verrattuna. Tarkastusten välillä tallennettavia versioita kasvatettiin 0.01:llä. Versio 1.0 oli ensimmäinen tilaajan ja vastaavan ohjaajan hyväksymä versio.

Koska testausympäristön koneet eivät ole yhteydessä yliopiston verkkoon, siirrettiin koodiin tehdyt muutokset USB-tikulla Windows-koneeseen, josta ne siirrettiin edelleen verkkolevylle.

6.5 Tiedostojen nimeäminen

Kaikki dokumentit nimettiin suunnitellun mukaisesti pienillä kirjaimilla ilman skandinaavisia merkkejä. Tiedostojen nimeämisessä käytettiin tyyliä dokumentinimi-versio.pääte, eli esimerkiksi projektisuunnitelma02.tex. Palaverien esityslistat ja pöytäkirjat tallennettiin muodossa dokumentinimi_järjestysluku.txt. HTML-muodossa WWW-sivuille sijoitettavat dokumentit nimettiin muuten samoin kuin tekstitiedostot, mutta päätteeksi tuli HTML.

6.6 Tulosten hyväksyminen ja katselmoinnit

Projektissa muokattu lähdekoodi katselmoitiin projektin aikana kolme kertaa suunnitellun kahden kerran sijaan. Tarkastettava koodi asetettiin projektin verkkosivuille nähtäväksi ennen katselmointia.

Katselmoinnissa puheenjohtaja kävi videoprojektorin avulla läpi lähdekoodiin tehdyt muutokset. Ohjaajat ja tilaajan edustajat kertoivat omia parannusehdotuksiaan koodiin liittyen. Yksi ryhmän jäsenistä toimi katselmoinneissa sihteerinä, ja kirjoitti parannusehdotukset ylös.

Dokumenttien tarkastukseen ei järjestetty erillisiä katselmointeja. Vastaava ohjaaja tarkasti ryhmän julkaisemat dokumentit ja toimitti ryhmälle korjausehdotukset. Lisäksi vaatimusmäärittelyä ja testaussuunnitelmaa katselmoitiin viikkopalaverien yhteydessä.

Projektipäällikkö, tilaajan edustaja ja vastaava ohjaaja allekirjoittivat hyväksytyyn projektisuunnitelman, vaatimusmäärittelyn, sovellusraportin ja projektiraportin. Tilaaja ja tekninen ohjaaja hyväksyivät myös viimeistellyn lähdekoodin.

6.7 Tulosten koostaminen ja hakemistorakenne

Kaikki projektin aikana laaditut dokumentit ja lähdekoodit koottiin yhteen kansioon. Lisäksi tulokset tallennettiin CD-levylle, josta toimitettiin kopiot tilaajalle, projektikansioon, tietotekniikan laitokselle, tekniselle ohjaajalle ja jokaiselle ryhmän jäsenelle.

Tiedostot tallennettiin CD:lle seuraavanlaiseen hakemistorakenteeseen:

dokumentit

ajankaytto	ryhmän jäsenten ajankäyttötaulukko
palaverit	palaverien esityslistat ja pöytäkirjat
tilannekatsaukset	projektin tilannekatsaukset
katselmoinnit	katselmointien pöytäkirjat
suunnitelmat	projektiin liittyvät suunnitelmat
projektisuunnitelma	
vaatimusmaarittely	
testaussuunnitelma	
sopimukset	projektin aikana laaditut sopimukset
esittelyt	esittelyiden materiaalit ja pöytäkirjat
raportit	projektin tulosten raportointi
projektiraportti	
sovellusraportti	
testausraportit	
itsearviointit	

lahdekoodi

muutosraportti	lähdekoodiin tehdyt muutokset
asennusohjeet	ohjeet lähdekoodin kääntämiseen ja sovel- luksen ajamiseen
referenssimanuaali	Doxygen-dokumentointityökalulla laadi- tut lähdekoodin dokumentit

sahkopostit

dynamo	projektioorganisaation yhteisen sähköposti- listan arkisto
dynamo_opetus	ryhmän jäsenten ja ohjaajien välisen sähkö- postilistan arkisto

ryhmatyot

ryhmätöiden materiaalit

Hakemistorakenteeseen lisättiin suunniteltuun versioon nähden katselmointien pöytäkirjat ja referenssimanuaalit.

7 Tehtävät, työmäärät ja työnjako

Luvussa esitellään projektiin liittyneet tehtävät sekä niiden arvioidut ja toteutuneet työmäärät ja työnjako. Ryhmä jäi hieman suunnitellusta kokonaistuntimäärästä lähinnä turhan optimististen arvioiden vuoksi. Projektin tavoitteet saatiin kuitenkin saavutettua tästä huolimatta.

7.1 Vastuualueet

Projektipäällikkö Antti Pyykkönen keskittyi projektin alusta lähtien projektin suunnitteluun, hallintaan ja dokumentointiin. Tero Hätinen ja Joni Purojärvi keskittyivät projektin alussa uusiin tekniikoihin, kuten C-kieleen, Mobile IPv4:ään ja Dynamicsiin tutustumiseen. He myös kantoivat päävastuun jatkokehityksen toteutusvaiheesta. Projektin aikana tehtäviä kuitenkin jaettiin ryhmän jäsenten kesken, ja kaikki pääsivät tekemään osittain kaikkia tehtäviä.

7.2 Tehtävien työmäärä ja jakautuminen

Taulukossa 7.2 on esitelty ryhmän jäsenten suunnitellut ja toteutuneet työtunnit tehtävittäin. Toteutuneet tunnit jäivät hieman suunnitellusta.

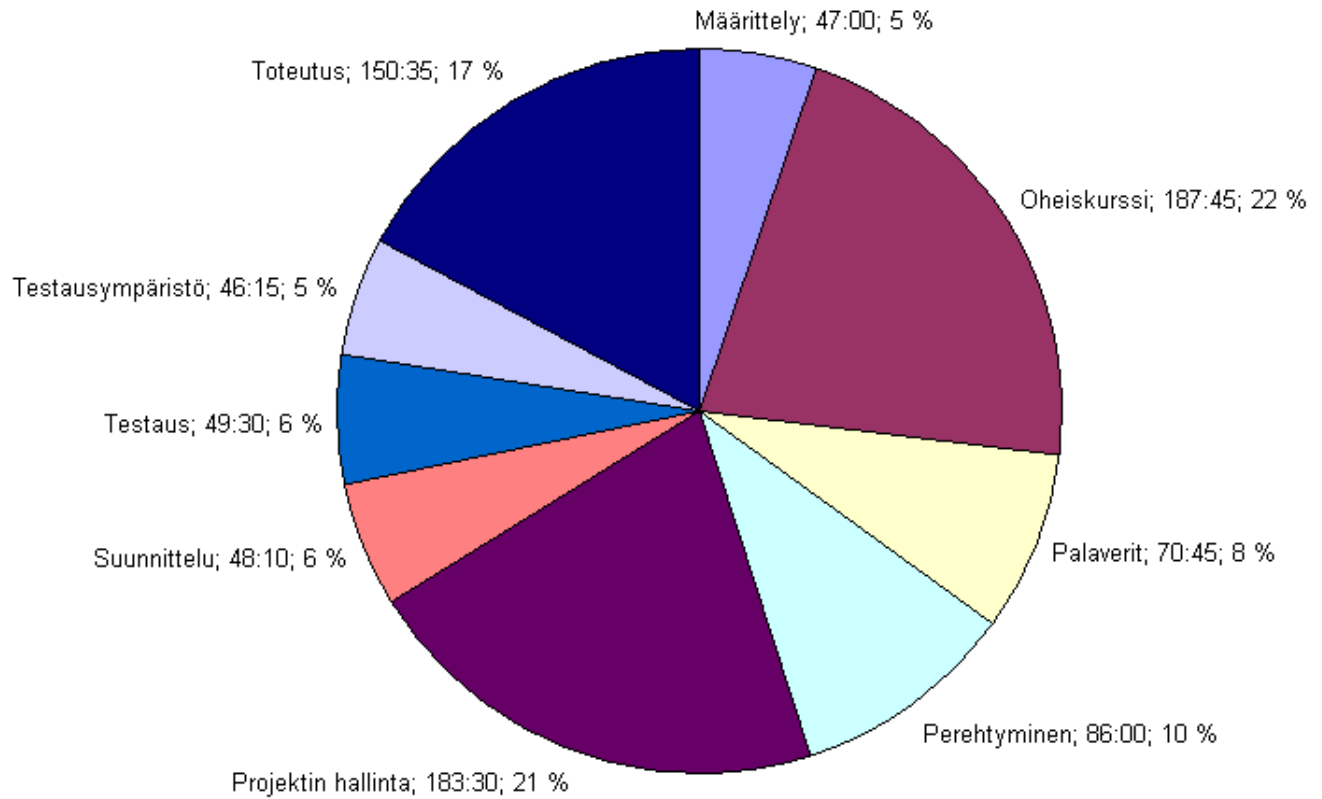
(Tähän myöh. arviointia suunnitellun ja toteutuman eroista...)

Tehtävät	AP	JP	TH	yht	
Projektin hallinta	88	25	29	142	12,2 %
Projektin suunnittelu	40	4	8	52	4,5 %
Projektin raportointi	20	0	0	20	1,7 %
Sovelluksen raportointi	5	10	10	25	2,2 %
Tiedotus	10	6	6	22	1,9 %
Seuranta	10	2	2	14	1,2 %
Tulosten luovutus	3	3	3	9	0,8 %
Palaverit	29	23	23	75	6,5 %
Projektin tila	6	0	0	6	0,5 %
Esityslista	3	3	3	9	0,8 %
Palaverit	15	15	15	45	3,9 %
Pöytäkirja	5	5	5	15	1,3 %
Perehtyminen	39	49	49	137	11,8 %
C-kieli	4	5	5	14	1,2 %
Mobile IP	6	8	8	22	1,9 %
DHCP	5	6	6	17	1,5 %
Dynamicsin koodi	6	6	6	18	1,6 %
Dynamicsin kääntäminen	4	4	4	12	1,0 %
Soketit	6	8	8	22	1,9 %
Säikeet	8	12	12	32	2,8 %
Testausympäristö	17	21	15	53	4,6 %
Koneiden asennus	6	8	2	16	1,4 %
Dynamicsin asennus	5	5	5	15	1,3 %
Testausympäristön pystytys	6	8	8	22	1,9 %
DHCP kotiagenttiin	86	121	121	328	28,3 %
Määrittely	5	18	18	41	3,5 %
Suunnittelu	10	10	10	30	2,6 %
Ohjelmointi					
tilat	8	8	8	24	2,1 %
säikeistys	10	18	18	46	4,0 %
viestit	13	17	17	47	4,1 %
soketit	8	18	18	44	3,8 %
Testaus	17	17	17	51	4,4 %
Koodin viimeistely	15	15	15	45	3,9 %
Virtuaalinen vierasagentti	59	78	78	215	18,5 %
Määrittely	5	10	10	25	2,2 %
Suunnittelu	10	14	14	38	3,3 %
Ohjelmointi					
viestit	12	20	20	52	4,5 %
soketit	3	5	5	13	1,1 %
Testaus	14	14	14	42	3,6 %
Koodin viimeistely	15	15	15	45	3,9 %
Oheiskurssi	70	70	70	210	18,1 %
Luennot	20	20	20	60	5,2 %
Dokumenttien kirjoitusasu	35	35	35	105	9,1 %
Väliesitykset ja valmistelu	15	15	15	45	3,9 %
YHTEENSÄ	388	387	385	1160	100,0 %

Taulukko 7.1: Projektin työtuntimäärät tehtävittäin (TÄHÄN MYÖH MYÖS TO-TEUTUMAT).

7.3 Ryhmän työtunnit tehtäväkokonaisuuksittain

Kuvassa 7.1 esitellään projektiryhmän kokonaistuntimäärän jakautuminen eri tehtäväkokonaisuuksien välille.

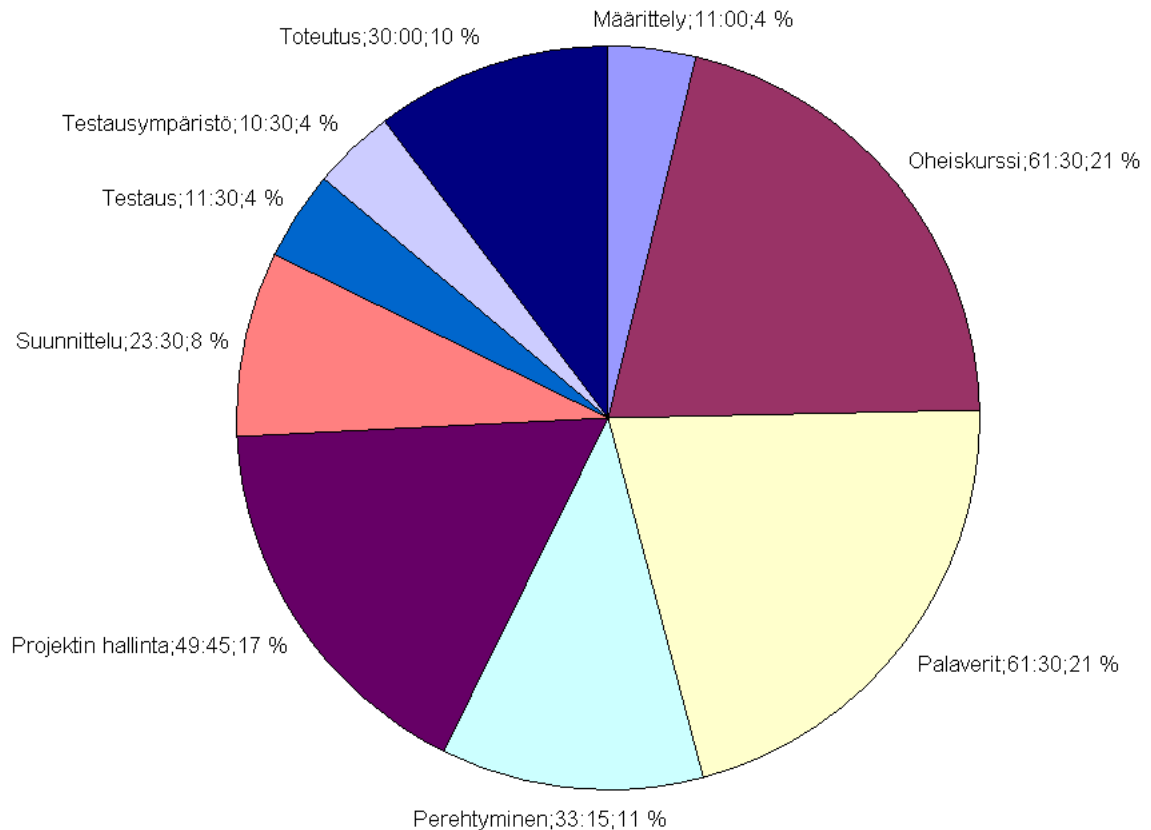

Kuva 7.1: Ryhmän työtuntien jakauma tehtäväkokonaisuuksittain.

Koska projektin aiheena oli sovelluksen jatkokehitys, toteutuksen työtunnit jäivät alle 20 prosenttiin kokonaistyömäärästä. Pelkästään uusiin tekniikoihin perehtymiseen kului 10 prosenttia käytetyistä tunneista.

7.4 Tero Hätisen työtunnit tehtäväkokonaisuuksittain

Kuvassa 7.2 esitellään Tero Hätisen kokonaistyötuntimäärän jakautuminen eri tehtäväkokonaisuuksien välille.

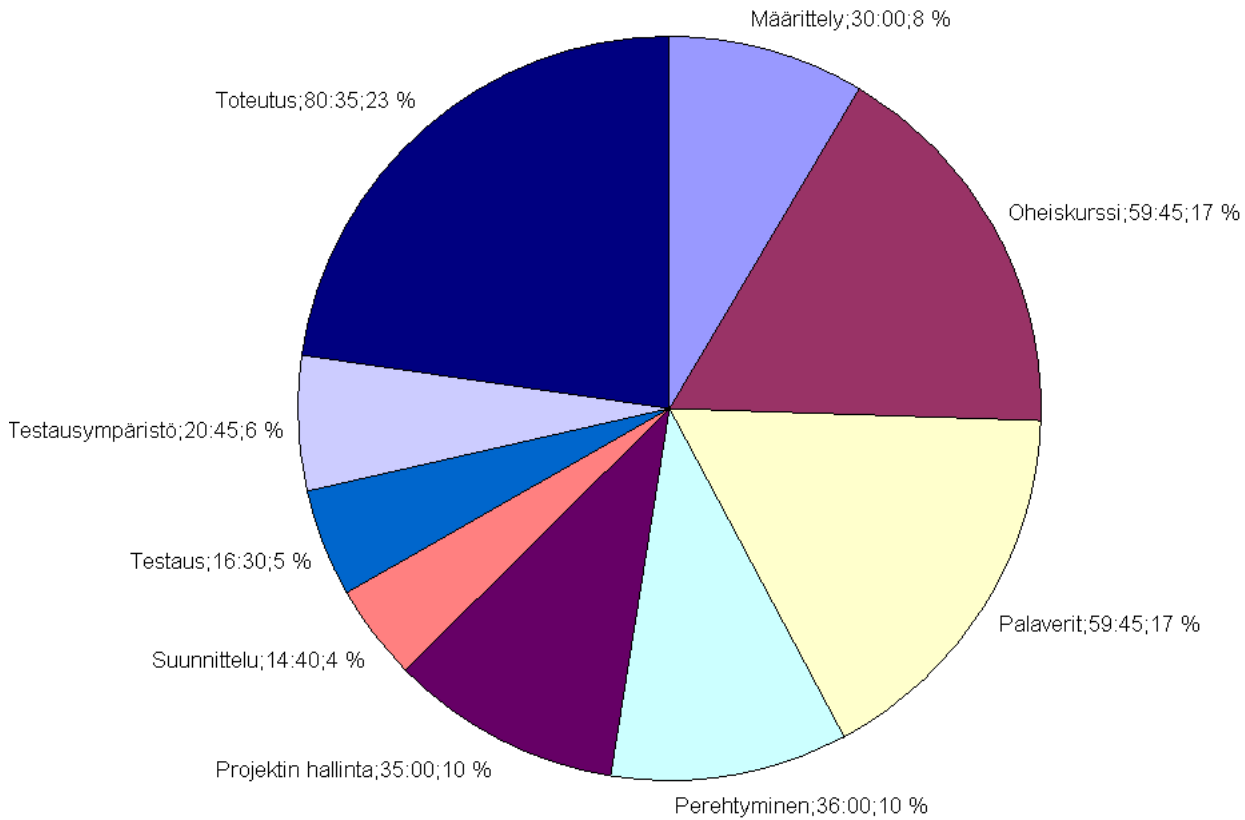

Kuva 7.2: Tero Hätisen työtuntien jakauma tehtäväkokonaisuuksittain.

Hätisen työtunteihin tuli melko paljon perehtymistä heti projektin alkuvaiheissa uusien tekniikoiden vuoksi. Sen lisäksi hänellä on dokumentoinnin vuoksi tullut paljon tunteja projektin hallintaan ja oheiskurssiin. Oheiskurssiin merkataan myös dokumenttien kirjoitusasun korjailu. Hätiäinen myös käytti ryhmän jäsenistä eniten aikaa suunnitteluun.

7.5 Joni Purojärven työtunnit tehtäväkokonaisuuksittain

Kuvassa 7.3 esitellään Joni Purojärven kokonaistyötuntimäärän jakautuminen eri tehtäväkokonaisuuksien välille.

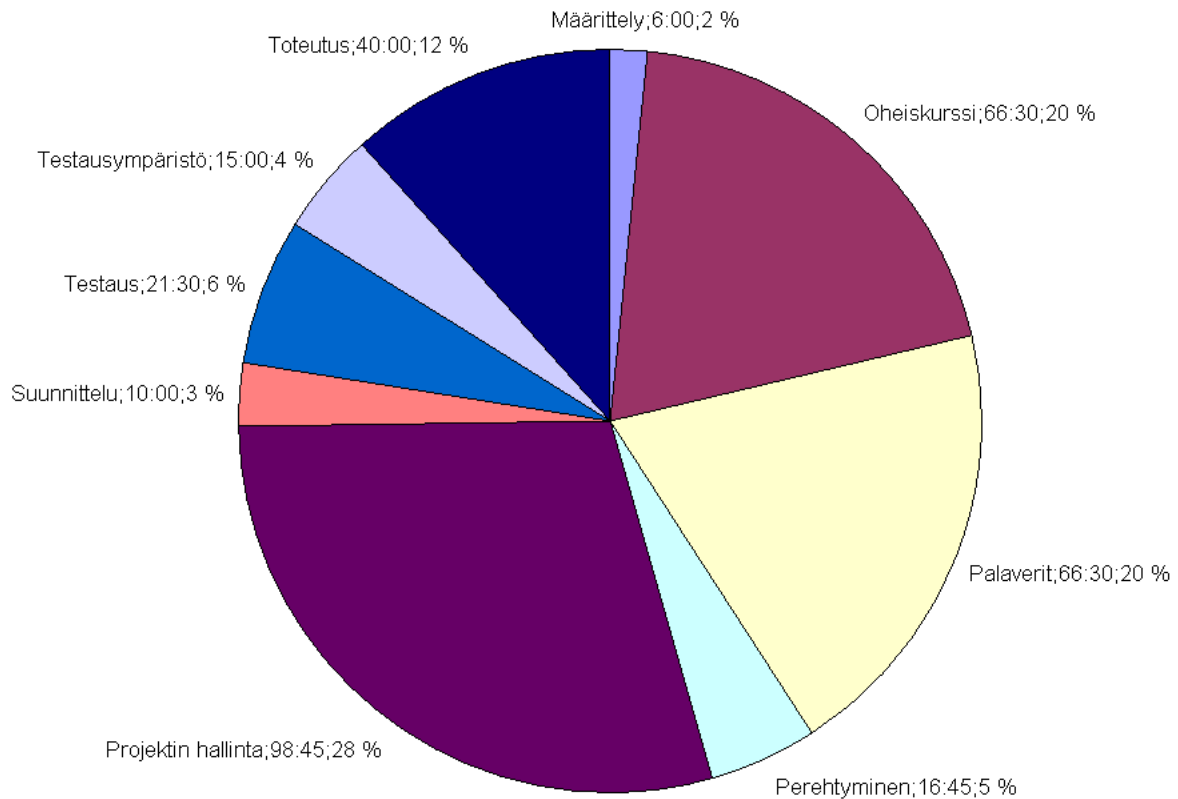

Kuva 7.3: Joni Purojärven työtuntien jakauma tehtäväkokonaisuuksittain.

Purojärvellä on ryhmän jäsenistä selkeästi eniten työtunteja toteutuksessa. Hänen toteutusratkaisut myös näkyvät eniten sovelluksen luovutettavassa versiossa. Purojärvelle tuli myös melko paljon tunteja määrittelyyn, sillä vaatimusmäärittelyjä laadittaessa vaatimukset tarkentuivat.

7.6 Antti Pyykkösen työtunnit tehtäväkokonaisuuksittain

Kuvassa 7.4 esitellään Antti Pyykkösen kokonaistyötuntimäärän jakautuminen eri tehtäväkokonaisuuksien välille.

Kuva 7.4: Antti Pyykkösen työtuntien jakauma tehtäväkokonaisuuksittain.

Projektipäällikkö Pyykkösellä tuli selkeästi eniten työtunteja projektin hallintaan ja oheiskurssiin. Tämä johtuu projektin hallintaan liittyvien dokumenttien laatimisesta ja kirjoitusasujen korjauksesta.

8 Aikataulu ja viikottaiset työmäärät

Luvussa käsitellään projektin eri vaiheita ja niiden arvioitujen aikataulujen toteutumista. Projektin aikana todettiin epätarkkuuksia aikataulun suunnittelussa sekä työmäärien arvioinnissa. Lähinnä tämä näkyi liian optimistisina arvioina ryhmän jäsenten viikottaisesta tuntityöpanoksesta ja dokumenttien valmistumisaikataulusta. Näistä ei kuitenkaan koitunut loppujen lopuksi viivästyksiä projektin valmistumiseen dokumenttien hyväksytyjen versioiden valmistumista lukuunottamatta, joka aiheutti projektin viivästymisen parilla viikolla.

8.1 Prosessimalli ja inkrementtien tehtäväkokonaisuudet

Projektissa sovellettiin inkrementaalista eli rakentavaa ohjelmistokehitysmallia. Dynamics-sovelluksen jatkokehittävät toiminnallisuudet oli jaettu selkeisiin itsenäisiin kokonaisuuksiin, joten inkrementaalinen lähestymistapa katsottiin sopivimmaksi. Inkrementit koostuivat kokonaisuuksista, jotka on esitelty luvussa 4.1. Täysin puhtaasta inkrementaalisesta mallista ei kuitenkaan voida puhua, koska inkrementtejä toteutettiin päällekkäin. Inkrementit testattiin erikseen omilla testitapauksillaan, mutta tulosten hyväksyttäminen tapahtui samaan aikaan viimeisen katselmoinnin yhteydessä.

Vaatusmäärittelyssä määriteltiin Dynamicsin alkuperäinen toiminta sekä siihen tarvittavat muutokset. Vaatusmäärittelyä alettiin laatimaan heti projektin alussa samalla, kun jäsenet tutustuivat Dynamics-sovelluksen alkuperäiseen lähdekoodiin ja toiminnallisuuteen. Jatkokehittävän sovelluksen tavoitteet jaettiin yksittäisiin vaatimuksiin. Kullekin vaatimukselle määrättiin tilaajan kanssa yhteistyössä prioriteetti sen mukaan, kuinka tärkeätä kyseisen vaatimuksen toteutus oli.

Suunnittelussa laadittiin vaatusmäärittelyn pohjalta suunnitelma varsinaisesta ohjelmallisesta toteutuksesta. Koska suunnitelmat muuttuivat jatkuvasti eri ratkaisuja kokeiltaessa, luovuttiin varsinaisen sovellussuunnitelman laatimisesta ja kunkin sovellusosion suunnitelmat päätettiin dokumentoida raakatekstitokumentteihin.

Toteutus aloitettiin osin päällekkäin suunnittelun kanssa. Toteutuksessa ohjelmoitiin koodiin suunnitellut lisäykset ja muutokset. Suurin osa sovelluksen jatkokehitystyöstä tehtiin testausympäristön yhteydessä, jolloin sovelluksen tarkoituksen-

mukaista toimintaa pystyttiin seuraamaan aina pientenkin muutosten jälkeen.

Kunkin ohjelmaan kehitetyn komponentin toimintaa testattiin **yksikkötestauksella**. Kun sovellukseen saatiin toteutettua vaatimusmäärittelyn mukaiset vaatimukset, sovelluksen toimintaa testattiin **integraatiotestauksella** sekä **järjestelmätestauksella** testausympäristössä. Testauksen läpivienti, testitapaukset ja testitulokset on esitelty tarkemmin testaussuunnitelmassa [3] sekä testausraporteissa [4] ja [5].

Viimeisenä inkrementtinä olleessa **viimeistelyvaiheessa** viimeisteltiin kaikki laaditut dokumentit, laadittiin sovellus- ja projektiraportit sekä koottiin tulokset projektikansioon ja CD:lle.

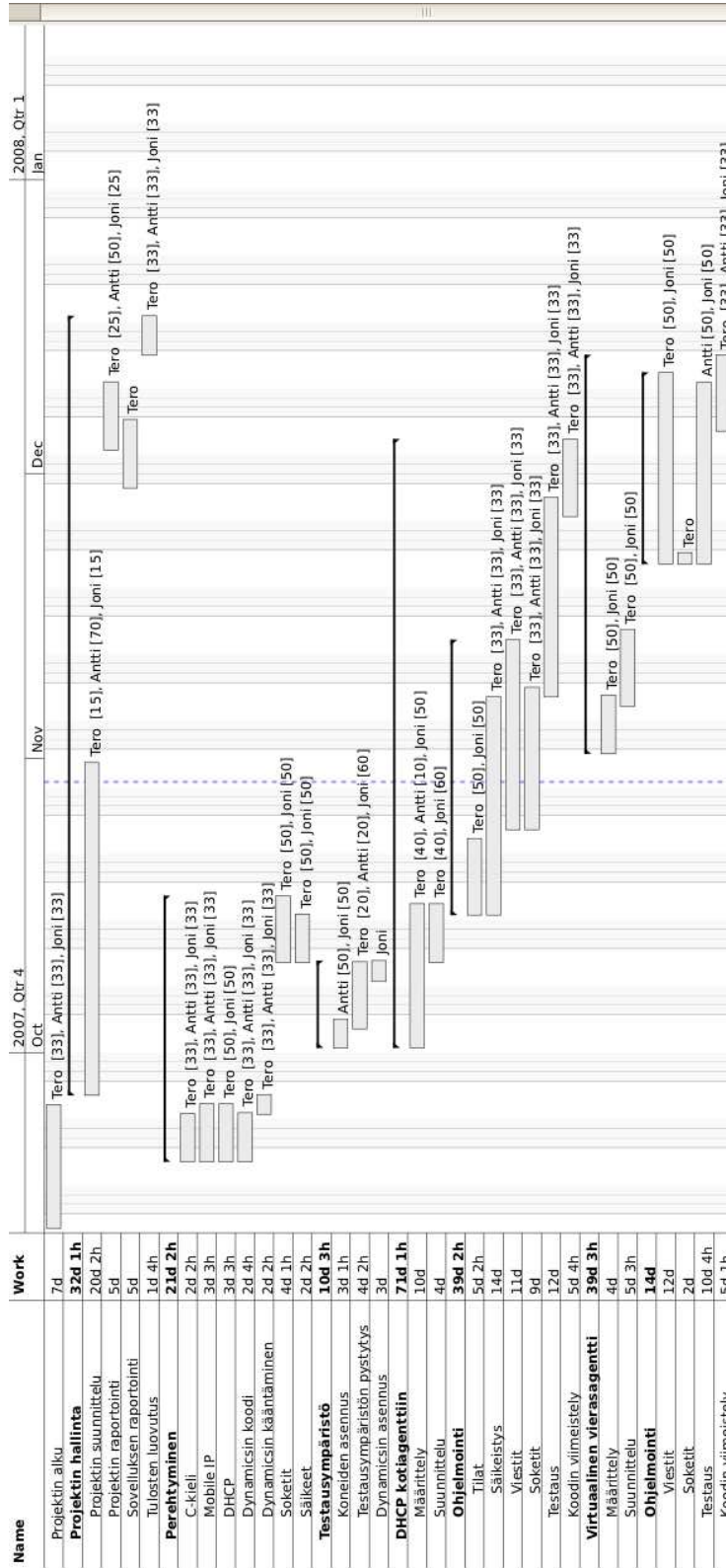
Projektin inkrementtien tehtäväkokonaisuudet etenivät suurin piirtein suunnitellun mukaisesti. Toteutus kuitenkin suoritettiin käytännössä melko paljon päällekkäin suunnittelun kanssa, sillä suunnitelmat muuttuivat jatkuvasti eri ratkaisuja kokeiltaessa. Samasta syystä myös erillisen sovellussuunnitelman laatimisesta luovuttiin.

8.2 Tehtävien aikataulutus

Kuvissa 8.1 ja 8.2 on esitetty projektiryhmän jäsenten työtehtävien suunniteltu ja toteutunut aikataulutus Gantt-kaaviona. Palkit aikajanalla kuvaavat tietyn tehtävän kestoa projektin aikana. Nimien perässä olevat numerot kuvaavat kunkin jäsenen prosentuaalista osuutta ko. tehtävän työtunneista.

Vaatimukset muuttuivat ja tarkentuivat projektin aikana. Tämä viivästytti vaatimusmäärittelyä. Toteutus voitiin kuitenkin aloittaa osin päällekkäin määrittelyn kanssa, joten tämä ei varsinaisesti viivästyttänyt koko projektia.

Toteutusvaiheessa huomattiin, että suunnitellut toteutusratkaisut muuttuivat jatkuvasti ohjelmoinnin edetessä. Tästä syystä suunnittelu- ja toteutusvaiheet etenivät päällekkäin. Molempien toteutettujen aiheiden ohjelmointi päästiin aloittamaan ajoissa. Säikeistystä lukuunottamatta ohjelmointi myös eteni hyvää vauhtia. Ongelmat säikeistyksen kanssa myös viivästyttivät testauksen aloittamista ja näin ollen myös raporttien laatimista. Lopulta tilaajan kanssa sovittiin säikeistyksestä luopumisesta.

Kuva 8.1: Gantt-kaavio suunnitellusta aikataulutuksesta.

8.3 Tulosten tavoitepisteet

Taulukossa 8.1 on esitetty projektin tärkeimpien tulosten vastuuhenkilöt, hyväksymisen tavoitepäivämäärät ja toteutuneet hyväksymispäivämäärät.

Tulos	Vastuu	Tavoite	Toteutunut
Projektisuunnitelma	AP	31.10.	31.10.
Vaatimusmäärittely	JP	7.11.	4.12.
Sovellussuunnitelma	kaikki	14.11.	ei tehty
DHCP-toteutus ja testaus	kaikki	28.11.	kesken
Virtuaalisen vierasagentin toteutus ja testaus	kaikki	5.12.	kesken
Sovellusraportti	TH	5.12.	kesken
Projektiraportti	AP	10.12	kesken

Taulukko 8.1: Projektin tärkeimpien tulosten tavoitepistepäivämäärät.

Usean dokumentin valmistumisaikataulussa jäätin hieman tavoitteista. Tämä johtui pääasiassa liian optimistisesta arvioinnista dokumenttien sisällön ja kirjoitusasuhyväksynnän suhteen. Myös vaatimukset ja toteutusratkaisut tarkentuivat projektin edetessä, ja näin ollen aiheuttivat korjauksia dokumentteihin. Viivästysten vuoksi projekti- ja sovellusraporttien laatiminen aloitettiin hyvissä ajoin jo marraskuun puolella.

8.4 Ryhmän viikottaiset työtunnit

Luvuissa 8.4–8.7 esitellään koko ryhmän sekä ryhmän yksittäisten jäsenten viikottaisien työtuntien jakautuminen.

Jäsenten välillä näkyi eroja tehdyissä työtunneissa koko projektin ajan. Tämä johtui pääasiassa siitä, että projektin kanssa samaan aikaan suoritettavat muut opinnot rajoittivat ajoittain projektin parissa työskentelyä. Ryhmän keskinäisiä eroja pyrittiin mm. tasoittamaan siten, että jäätyään tunneissa muita jälkeen, Tero Hätinen teki iltaisin ja viikonloppuisin projektiin liittyviä tehtäviä.

Ryhmän jäsenten viikottaiset työpanokset jäivät myös hieman suunnitellusta. Tämä johtui lähinnä liian optimistisista arvioista kunkin henkilön mahdollisuuksista työkennellä projektin parissa. Tästä huolimatta projektin tavoitteet saatiin täytettyä.

8.5 Tero Hätisen työtunnit

8.6 Joni Purojärven työtunnit

8.7 Antti Pyykkösen työtunnit

9 Riskit ja niiden toteutuminen

Luvussa käsitellään projektisuunnitelmassa [2] esiteltyjä riskejä ja niiden toteutumisesta projektin aikana. Toteutuneista riskeistä suurimman vaikutuksen projektin läpivientiin teki ongelmat Dynamicsin kanssa. Toteutusvaiheessa sovelluksen rakenne todettiin sellaiseksi, että säikeistyksen toteuttaminen olisi tuottanut kohtuuttoman paljon työtä. Näin ollen säikeistyksen toteuttamisesta luovuttiin projektiorganisaation yhteisestä päätöksestä.

9.1 Riskien arvioitu toteutuminen

Taulukossa 9.1 on esitetty projektisuunnitelmassa esitetyt riskit ja niiden toteutuneet vaikutukset. Riskien arvioitua todennäköisyyttä ja vaikutusta sekä toteutunutta vaikutusta on arvioitu neliportaisella asteikolla: ei toteutunut, pieni, keskinkertainen tai suuri.

Riski	Todennäköisyys	Arvioitu	Toteutunut
Kokemattomuus projektihallinnasta	suuri	keskinkert.	pieni
Uudet tekniikat	suuri	keskinkert.	suuri
Sisäistettävän tiedon suuri määrä	suuri	keskinkert.	pieni
Ongelmat Dynamicsin kanssa	keskinkert.	keskinkert.	suuri
Laite- ja ohjelmisto-ongelmat	keskinkert.	keskinkert.	keskinkert.
Ongelmat testausympäristön kanssa	keskinkert.	keskinkert.	keskinkert.
Poissaolot	pieni	suuri	ei toteutunut
Ryhmähengen puute	pieni	suuri	ei toteutunut
Ongelmat tiedotuksessa	pieni	suuri	ei toteutunut
Ohjauksen puute	pieni	keskinkert.	pieni

Taulukko 9.1: Riskien arvioitu todennäköisyys sekä arvioitu ja toteutunut vaikutus.

Pienen todennäköisyyden riskeistä ei ollut juuri vaikutusta projektin etenemiseen. Laite- ja ohjelmisto-ongelmista ja testausympäristön ongelmista tuli ajoittain pieniä viivytyksiä toteutus- ja testausvaiheissa, mutta ne eivät päässeet vaikuttamaan

projektin lopputulokseen. Suurimmat vaikutukset tuli uusista tekniikoista ja ongelmista Dynamicsin kanssa. Tämä näkyi etenkin DHCP-tuen säikeistyksessä. Dynamicsin monimutkaisen rakenteen vuoksi tilaajan kanssa päätettiin siirtää säikeistys Dynamicsin jatkokehitysideoihin.

9.2 Kokemattomuus projektihallinnasta

Ryhmän jäsenillä ei ollut aiempaa kokemusta tämän kokoluokan projektista. Tästä aiheutui pieniä hankaluuksia työmäärien ja aikataulujen arvioinnissa. Suurimmat poikkeamat suunniteltuun aikatauluun johtuivat ryhmän jäsenten turhan positiivisista arvioista sen suhteen, kuinka monta tuntia he pystyvät panostamaan projektiin viikossa muiden opintojen ja töiden ohessa.

Koska ryhmän jäsenten välillä oli eroja muiden opintojen ajankäytön kanssa, tehdyt työtunnit vaihtelivat jäsenten välillä. Tero Hätinen oli ryhmän jäsenistä kiireisin muiden opintojen kanssa, joten hän teki dokumenttien kirjoitusasun korjauksia iltaisin ja viikonloppuisin, jotta työtunnit saatiin tasaisemmiksi.

Virheellisten arvioiden vuoksi tehdyt työtunnit yhteensä jäivät arvioitua pienemmiksi. Myös ryhmän jäsenten välillä tuli eroja henkilökohtaisissa työtunneissa. Projektin alussa asetetut minimitaloiteet saavutettiin näistä virhearvioinneista huolimatta.

9.3 Uudet tekniikat

Dynamics-sovelluksen jatkokehitys toteutettiin C-kielellä Linux-ympäristössä. Ryhmän jäsenistä ainoastaan Purojärvellä oli aiempaa kokemusta näistä kahdesta.

Suurimmaksi ongelmaksi toteutusvaiheessa osoittautui säikeistyksen toteutus Dynamicsiin. Tästä johtuen DHCP-aiheen viimeistely ja testausvaiheet viivästyivät. Ryhmän jäsenet kysyivät apua säikeistysongelmaan tilaajan edustajilta, tekniseltä ohjaajalta sekä Vesa Lappalaiselta. Alkuperäinen Dynamics-sovellus kuitenkin todettiin rakenteeltaan liian monimutkaiseksi, jonka vuoksi tilaajan kanssa sovittiin säikeistyksen siirtämisestä sovelluksen jatkokehitysideoihin.

9.4 Sisäistettävän tiedon suuri määrä

Projektiin liittyi erittäin paljon ryhmän jäsenille etukäteen tuntematonta asiaa ja uusia tekniikoita, kuten C-kieli, Mobile IPv4, Dynamics-järjestelmä, UDHCPC-asiakasohjelma, sokettiohjelmointi, L^AT_EX-ladontaohjelma, GDB-virheenjäljitysohjelma ja säikeistys. Säikeistystä lukuunottamatta suuria ongelmia ei kuitenkaan uusista tekniikoista syntynyt.

Ohjaajat ja tilaajan edustajat toimittivat aiheeseen liittyvää dokumentaatiota ja kirjallisuutta sekä neuvoivat jäseniä ongelmatilanteissa.

9.5 Ongelmat Dynamicsin kanssa

Dynamicsin mobiililaitte ei tue dynaamista IP-osoitetta, mikä tuotti ongelmia DHCP-tukea lisättäessä. Tämän vuoksi yhteen testausympäristön koneista asennettiin Windows XP -käyttöjärjestelmä ja kaupallinen Cisco-mobiililaitteohjelmisto, josta löytyy dynaamisen IP-osoitteen tuki.

Dynamicsin vierasagentti ei tue IP-osoitteesta 0.0.0.0 tulevan rekisteröintipyyntöä edelleenlähettämistä. Tämän vuoksi testauksessa täytyy käyttää staattista IP-osoitetta, ja pitää huoli siitä, että DHCP-palvelin antaa mobiililaitteen staattista osoitetta vastaavan IP-osoitteen.

Dynamicsin kotiagenttiin oli tarkoitus toteuttaa säikeistys. Sovelluksen alkuperäisen monimutkaisen toteutuksen vuoksi säikeistuksen ohjelmointi todettiin kuitenkin liian aikaa vieväksi, ja se jätettiin toteuttamatta projektiorganisaation yhteisestä sopimuksesta. Säikeistuksen yrittäminen viivästytti projektia arviolta reilun viikon.

9.6 Laite- ja ohjelmisto-ongelmat

Heti projektin ensimmäisinä päivinä projektihuoneen Windows-koneesta hajosi virtalähde. Tämä ei kuitenkaan aiheuttanut mitään ongelmia, ja ATK-tuki hoiti asian kuntoon varsin nopeasti.

Testausympäristöä pystytettäessä mobiililaitteen koneesta hajosi verkkokortti. Myös virtuaalisen vierasagentin koneen integroidun verkkokortin todettiin hajoaneen.

Testahuoneen mobiilin päätelaitteen kovalevy hajosi DHCP-tuen toteutusvaiheessa. Näin ollen myös mobiililaitteohjelmiston asetukset katosivat, eikä niistä ollut varmuuskopioita. Tämä aiheutti hieman ylimääräistä työtä, kun uuden kovalevyn asennuksen jälkeen Windows ja mobiililaitteohjelmisto piti asentaa uudestaan.

9.7 Ongelmat testausympäristön kanssa

Testausympäristön pystyttäminen oli projektin ensimmäisiä tehtäviä. Aluksi arvioitiin, että se onnistuisi yhdessä päivässä. Koneiden asentamisen aloituksesta kului kuitenkin yli viikko, ennen kuin testausympäristö saatiin käyttöön.

Tarvittavia ohjelmia ei voitu asentaa verkkoyhteyden puutteen vuoksi testausympäristössä, vaan asennettavat koneet piti viedä tietoliikennelaboratorioon asentaa varten. Tällöin kaikki koneen verkkoasetukset myös menivät uusiksi, jolloin ne täytyi asettaa uudelleen testausverkon mukaisiksi.

Myös kahden koneen (mobiili päätelaite ja virtuaalinen vierasagentti) verkkokortin hajoaminen tuotti lisätyötä asennusvaiheessa.

9.8 Poissaolot

Projekti kesti koko syyslukukauden, joten sairastumiset projektin aikana olivat melko todennäköisiä. Ryhmässä oli ainoastaan kolme jäsentä, joten yhdenkin jäsenen poissaolo olisi vaikuttanut paljon projektin etenemiseen.

Ryhmän jäsenille ei kuitenkaan tullut projektin aikana yllättäviä poissaoloja sairastumisista tai muistakaan syistä johtuen.

9.9 Ryhmähengen puute

Suurin osa projektiin liittyvästä työskentelystä tehtiin samassa työhuoneessa kaikkien ryhmän jäsenten kanssa. Jäsenten sujuva yhteistyö oli projektin kannalta välttämätöntä.

Ryhmän jäsenten välinen yhteistyö oli tiivistä koko projektin ajan, eikä ryhmähengen puutetta ollut havaittavissa.

9.10 Ongelmat tiedotuksessa

Tiedotuksen suhteen ei ollut ongelmia projektin aikana. Palavereita järjestettiin projektin alussa kerran viikossa ja myöhemmässä vaiheessa projektiorganisaation yhteisestä sopimuksesta aina tarvittaessa. Lisäksi projektipäällikkö laati viikottain viikokoraportin, josta kävi ilmi siihen mennessä tehdyt tehtävät, tulevat tehtävät ja tehdyt työtunnit.

9.11 Ohjauksen puute

Ryhmän jäsenille tuli projektissa paljon uutta asiaa niin projektin läpiviennin kuin sovelluksen toteutuksenkin osalta. Projektin läpivientiin ja dokumentointiin liittyvää ohjeistusta saatiin vastaavalta ohjaajalta kiitettävästi koko projektin ajan.

Tekniseen toteutukseen ryhmä olisi toivonut enemmän tukea, mm. C-kielen suhteen. Tähän vaikutti osaltaan Alasen kiireet omien jatko-opintojensa kanssa.

10 Kokemukset ja oppiminen

Luvussa kukin projektiryhmän jäsen kuvaa oppimistaan ja henkilökohtaisia kokemuksiaan projektista. Ryhmän jäsenet pitivät projektia työläänä ja aikaavievänä, mutta hyödyllisenä kokemuksena. Erityisesti hyödyllisiksi opituiksi asioiksi koettiin L^AT_EX-ladontaohjelman, Mobile IPv4:n, C-kielen ja Linux-ympäristön työkalujen käytön kokemukset.

10.1 Tero Hättinen

10.2 Joni Purojärvi

10.3 Antti Pyykkönen

11 Yhteenveto

Dynamo-projekti muokkasi Dynamics-sovellusta vastaamaan tietotekniikan laitoksen LaiLa-projektin vaatimuksia. Projektin tärkeimmät tavoitteet saatiin toteutettua. Ne olivat lisätä sovellukseen tuki DHCP-palvelimelle sekä toteuttaa virtuaalinen vierasagentti, joka generoi liikennettä Mobile IPv4 -verkkoon. Dynamics-sovelluksen monimutkaisen rakenteen vuoksi DHCP-tuen säikeistys päätettiin jättää toteuttamatta.

Projekti suoritettiin Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitoksen sovellusprojektio-pintojaksena syksyllä 2007. Projektin kautta jäsenet saivat sovelluksen kehittämisen ohella runsaasti kokemusta projektin hallinnasta, ryhmätyöskentelystä ja dokumentoinnista.

Kaikki projektissa tuotetut dokumentit koottiin kansioon sekä CD-levylle, josta toimitettiin kopiot tilaajalle, projektikansioon, tekniselle ohjaajalle ja kaikille ryhmän jäsenille.

Sovelluksen toteutetut jatkokehityskohteet valmistuivat ajallaan joulukuun alkuun mennessä. Projekti kuitenkin viivästyi suunnitellusta pari viikkoa dokumenttien muokkaamisen vuoksi.

Lähteet

- [1] Hätinen Tero, Purojärvi Joni ja Pyykkönen Antti, "Dynamo-projekti, Vaatimusmäärittely", Jyväskylän yliopisto, tietotekniikan laitos, 2007.
- [2] Hätinen Tero, Purojärvi Joni ja Pyykkönen Antti, "Dynamo-projekti, Projektisuunnitelma", Jyväskylän yliopisto, tietotekniikan laitos, 2007.
- [3] Hätinen Tero, Purojärvi Joni ja Pyykkönen Antti, "Dynamo-projekti, Testaus-suunnitelma", Jyväskylän yliopisto, tietotekniikan laitos, 2007.
- [4] Hätinen Tero, Purojärvi Joni ja Pyykkönen Antti, "Dynamo-projekti, Testausraportti, testausympäristö", Jyväskylän yliopisto, tietotekniikan laitos, 2007.
- [5] Hätinen Tero, Purojärvi Joni ja Pyykkönen Antti, "Dynamo-projekti, Testausraportti, tilaajan verkko", Jyväskylän yliopisto, tietotekniikan laitos, 2007.
- [6] Hätinen Tero, Purojärvi Joni ja Pyykkönen Antti, "Dynamo-projekti, Sovellusraportti", Jyväskylän yliopisto, tietotekniikan laitos, 2007.
- [7] Hätinen Tero, Purojärvi Joni ja Pyykkönen Antti, "Dynamo-reference manual", Jyväskylän yliopisto, tietotekniikan laitos, 2007.
- [8] Perkins Ed C. , "RFC: IP Mobility Support for IPv4", Nokia Research Center, 2006.
- [9] Santanen Jukka-Pekka, "Tietotekniikan Sovellusprojektien ohje", Jyväskylän yliopisto, tietotekniikan laitos, 2006.